

Valtuustoaloite / Ennakkovaikutusten arviointi

Kunnanhallitus 26.01.2026 § 22

Asian valmistelija(t): talous- ja hallintojohtaja Matias Penttinen

Kokoomus ja Perussuomalaiset ovat tehneet valtuustoaloitteen ennakkoarvioinnin velvoitteiden noudattamisesta kunnan päätöksenteossa.

Esittelijä	Kunnanjohtaja Harri Nissinen
Päätösehdotus	Kunnanhallitus päättää lähettää aloitteen kunnanjohtaja Harri Nissisen valmisteltavaksi.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotuksen mukaisesti.

Kunnanhallitus 02.03.2026
11/00.02.00/2026

Asian valmistelija(t): kunnanjohtaja Harri Nissinen

Joutsan kunnanvaltuuston kokouksessa 15.12.2025 on annettu valtuustoaloite ennakkoarvioinnin velvoitteiden noudattamisesta kunnan päätöksenteossa.

Aloitteen tekijät muistuttavat, että Suomen lainsäädäntö velvoittaa kuntia arvioimaan päätösten vaikutuksia ennakkoon useiden eri lakien perusteella. Vaikutusten arvioinnin yhteinen tavoite on varmistaa, että päätöksenteossa huomioidaan ennakolta vaikutukset kuntalaisten hyvinvointiin, terveyteen, tasa-arvoon, ympäristöön ja muihin keskeisiin tekijöihin. Aloitteessa ehdotetaan, että Joutsan kunnassa otetaan käyttöön selkeä toimintatapa, jonka mukaisesti kaikki valtuustolle, kunnanhallitukselle ja lautakunnille tehtävät esitykset sisältävät ennakkoarvioinnin. Tämä tarkoittaa, että esityksiin liitetään valmisteluvaiheessa arvio päätöksen vaikutuksista:

- kuntalaisten terveyteen ja hyvinvointiin
- taloudellisiin vaikutuksiin
- tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen
- ympäristöön ja elinoloihin.

Ehdotusta perustellaan päätöksenteon laadulla ja läpinäkyvyydellä sekä kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisellä. Vaikutusten arviointi varmistaa, että kunta toimii lain edellyttämällä tavalla ja vahvistaa luottamusta hallintoon. Vaikutusten arviointi helpottaa valtuutettujen ja muiden päättäjien työtä tarjoamalla selkeän kuvan päätösten vaikutuksista ennen niiden hyväksymistä. Aloitteen tekijät käyttävät esimerkkinä Helsingin kaupungin ohjeistusta ja ehdottavat, että Joutsa käyttää asioiden valmistelussa Helsingin malliohjeistusta.

Joutsan kunnanhallitus on kokouksessaan 29.05.2023 § 107 päättänyt ottaa käyttöön vaikutusten arviointimallin. Hyväksytyssä mallissa vaikutusten arviointiin esitetään käytettäväksi Kuntaliiton suppeaa vaikutusten arviointia, jota on testattu hyvinvointi- ja sivistystoimissa. Vaikutusarvioinnin tekee asian valmistelija. Tarvittaessa vaikutuksiltaan erityisen merkittävässä

asioissa käytetään Kuntaliiton laajempaa arviointimallia, jolloin arviointiin osallistuvat myös puheenjohtajat. Vaikutuksen arvioinnissa päähuomio on hyvinvointivaikutuksissa. Hyvinvoinnin lisäksi arvioidaan osallisuutta ja asian mukaan myös muita sisältöjä kuten talousvaikutuksia. Vaikutusten arviointia suunataan pääsääntöisesti lautakuntatyön päätöksiin, mutta tarvittaessa myös hallituksen päätöksiin.

Nyt tehty valtuustoaloite ei poikkeaa merkittävästi jo käytössä olevasta mallista. Joutsan mallissa arvioitavia kohteita on vuosittain 5–10 kappaletta, eikä sitä menetelmän työläyden vuoksi käytetä vaikutukseltaan vähäisten päätösten valmisteluun. Joutsan mallia voidaan täydentää siten, että vaikutusten arviointi sisältää lyhyen perustelun valituista arviointinäkökulmista, keskeisistä tuloksista, mahdollisista kuulemisista ja oletuksista. Helsingin kaltaista mallia ei pienessä kunnassa näillä resursseilla ole mahdollista toteuttaa.

Vaikutusten arviointia on pohdittu myös elinvoimapöydässä ja Joutsa - lupauksessa. Joutsa-lupauksen mukaan kunta kehittää yritysvaikutusten arviointia päätöksenteossa huomioiden ja soveltaen Suomen Yrittäjien laatiman käsikirjan malleja. Elinvoimapöytä ehdotti, että yritysvaikutuksia arvioivat sekä valmistelijat että luottamushenkilöt. Kunnanhallituksessa käydyssä keskustelussa kuitenkin todettiin, että vain valmistelijat arvioivat asioiden yritysvaikutuksia. Yritysvaikutusten arviointiin on suunniteltu käytettäväksi lyhyttä lomaketta. Lomakkeen lisäksi kunnanhallituksen aikaisemman päätöksen mukaisesti voidaan käyttää Kuntaliiton mallin mukaista laajaa tai suppea vaikutusten. Jos vaikutuksia arvioivat vain valmistelijat, valmistelu jää vaillinaiseksi. Vaikutusten arviointi on monisyinen asia ja kattavasti toteutettuna siinä pitäisi huomioida yritysvaikutusten lisäksi muun muassa lapsivaikutukset, ympäristövaikutukset ja hyvinvointivaikutukset.

Lyhyt katsaus maaseutumaisten, pienehköjen kuntia vaikutusten arviointiin osoittaa, että systemaattista kaikkien päätösten arviointia toteutetaan harvoissa kunnissa, käytännössä ei missään. Sen sijaan vaikutusten arviointia käytetään jonkin verran kaavoituksessa, suurissa hankkeissa ja kunnan talousarvion valmistelussa. Useimmiten arvioinnilla pyritään selvittämään suunniteltujen toimenpiteiden seuraukset ympäristölle, ihmisille ja taloudelle sekä yrityksille.

Esittelijä

Kunnanjohtaja Harri Nissinen

Päätösehdotus

Kunnanhallitus päättää todeta, että Joutsan kunnassa käytetään kunnanhallituksen 29.3.2023 päättämää vaikutusten arviointimallia ja rinnalle kehitetään sekä päättäjien että valmistelijoiden tueksi vaikutustenarviointilomake. Vaikutuksia arvioidaan laajalla tai suppealla mallilla erityisesti kaavoituksessa, suurissa hankkeissa ja kunnan talousarvion valmistelussa.

Päätös